

УДК 37.015.32 (476)
DOI: 10.37026/2520-6427-2024-118-2-91-95

Тарас ПАСТУШОК,
доктор філософії, старший викладач
кафедри духових та ударних інструментів
Інституту мистецтв
Рівненського державного
гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-7119-3554
e-mail: taraspastushok@gmail.com

МУЗИЧНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ: ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті висвітлюються особливості викладання музики в закладах початкової мистецької освіти (дитячих музичних школах). Схарактеризовано види музично-дидактичної діяльності у дитячих музичних школах, зокрема прослуховування музичного твору, його виконання, музична творчість, рефлексія.

Наголошено на необхідності створення сприятливого психологічного клімату в класі. Представлено алгоритм підготовки вчителя до уроку в дитячій музичній школі, що передбачає: загальний аналіз уроку згідно з навчальним планом; визначення місця заняття в системі уроків; окреслення компетенцій і компетентностей, якими мають оволодіти учні в процесі засвоєння теми; підбір необхідних для уроку матеріалів; ідентифікація дидактичних стратегій,

що відповідають навчальній дисципліні; вибір, логічне структурування та виокремлення змісту навчання; визначення форм оцінювання.

Схарактеризовано методи для чуттєво-афективного сприйняття музики, її пояснення та музичного аналізу, а саме: емоційної дії; моделювання; стимулювання музичної уяви; художньої реінтерпретації музики; поетичної характеристики; уподібнення і контрасту; музичного узагальнення.

Ключові слова: музична освіта і виховання, заклад початкової мистецької освіти, дитяча музична школа, дидактичний аспект, учень, прослуховування, виконання, творчість, рефлексія; музично-педагогічні методи навчання і виховання.

Taras PASTUSHOK,
Doctor of Philosophy, Senior Lecturer at the Wind and Percussion Instruments Department of the Institute of Arts, Rivne State University for the Humanities, Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7119-3554
e-mail: taraspastushok@gmail.com

MUSIC EDUCATION AND UPBRINGING AT PRIMARY ART EDUCATION INSTITUTIONS: DIDACTIC ASPECT

Abstract. The article outlined the peculiarities of teaching music at primary art education institutions (children's music schools).

The types of musical and didactic activities in children's music schools are characterized: listening to a piece of music (a special activity that influences the formation of attention, will, imagination, emotions, thinking, memory of a student); performance of a piece of music (expression of one's own feelings, ideas, impressions by means of expressive language of music); musical creativity (based only on music and performing music activities (singing, improvisation, games, playing musical instruments, music reading); reflection (free exchange of ideas between students, which develops their knowledge of music, enriches their repertoire, and ability to express thoughts).

The algorithm of teacher preparation for a lesson in

a children's music school is presented. It includes: general analysis of the lesson according to the curriculum, textbook and bibliographic resources; determination of the place of the lesson in the system of lessons; outlining the competencies and competencies that students should master in the process of mastering the topic; selection of materials; identification of didactic strategies of the discipline; logical structuring and selection of learning content; determination of forms of assessment.

It is noted that, depending on the defined tasks, the teacher selects methods for sensory and affective perception of music, explanation of music, musical analysis, taking into account the peculiarities of listening, performance, and musical creativity. Specific methods of teaching music are characterized: emotional action; modeling; stimulation of musical imagination; artistic reinterpretation of

music; poetic characterization of music; heuristic; simile and contrast; musical generalization.

Key words: *music education and upbringing, primary art education institution, children's music school, didactic aspect, student, listening, performance, creativity, reflection, music and pedagogical methods of teaching and upbringing.*

Постановка проблеми. Музика – це вид мистецтва, що втілює емоційний зміст у звукових художніх образах. Розширення мистецьких закладів освіти і надання українським дітям можливості оволодіти музичним мистецтвом є одним із важливих завдань освітньої реформи України, адже музичне мистецтво сприяє формуванню в учнів високих морально-духовних почуттів, музично-естетичних якостей, ціннісного ставлення до української народної та класичної музики, вітчизняних композиторів і виконавців, забезпечує національно-патріотичне виховання шляхом вивчення кращих зразків української національної музики.

Музична освіта і виховання в нашій країні здійснюється в закладах загальної середньої освіти шляхом викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», а також у закладах спеціалізованої мистецької освіти – дитячих музичних школах, музичних студіях, музичних коледжах, що надають початкову мистецьку (музичну) освіту (Положення про мистецьку школу, 2018).

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У вітчизняній музично-педагогічній літературі проблема впливу музики на формування зростаючої особистості досліджується багатоаспектно та різнобічно. Як безперервний індивідуальний процес духовного розвитку особистості шляхом різноманітних форм контакту з музикою вона окреслюється О. Мельник, Л. Ільчук, О. Ростовським; як засіб формування мистецьких цінностей та інтеграції у духовне життя особистості – О. Завалко, В. Черкасовим, В. Шульгіною, Г. Янишівською; як процес формування музичного почуття, музичного мислення, музичної свідомості – Н. Гребенюк, Л. Коваль, О. Рудницькою; як процес професійної музичної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва – Л. Гончаренко, О. Олексюк, І. Ратинською, Л. Соляр, Р. Шпіцюю та ін. Однак проблема викладання музики в закладах початкової мистецької освіти в сучасних умовах потребує детальнішого дослідження.

Мета статті – проаналізувати педагогічний потенціал музичної освіти і виховання в освітньому процесі закладів початкової мистецької освіти; розкрити дидактичний аспект уроків музики в дитячих музичних школах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У музично-педагогічній літературі поняття «музична освіта» розглядається як «цілеспрямований процес засвоєння знань, умінь і навичок у галузі музичного мистецтва, оволодіння цінностями світової та вітчизняної музичної культури в аналітично-теоретичному та практично-виконавському аспектах. Означений процес відбувається в діалектичній взаємодії інституцій сприймання, виконання і творення музики, спрямованих на музично-творчий розвиток особистості» (Черкасов, 2018). Зважаючи на це, поняття «музичне

виховання» тлумачиться як «усвідомлений і цілеспрямований вплив на дитину засобами музичного мистецтва з метою формування її естетичної культури, поглядів, переконань і ціннісних орієнтацій» (Черкасов, 2018).

У закладах початкової музичної освіти – дитячих музичних школах, музичних студіях, музичних коледжах – здобувачі музичної освіти набувають компетенцій і компетентностей, що відповідають рівню початкової професійної освіти. Діяльність цих закладів освіти спрямована на:

- формування і розвиток музично-естетичного смаку, виховання любові до музичного мистецтва (формування світогляду);

- розвиток інтерпретаційних навичок (сольних, ансамблевих);

- розвиток музичних здібностей, оволодіння теоретичними і практичними знаннями про різновиди музики та її особливості;

- сприяння духовному розвитку особистості і формування ставлення до музичного мистецтва як ціннісного надбання нації;

- орієнтацію здобувачів початкової музичної освіти на професійну музичну діяльність (за умови продовження навчання в музичних коледжах чи закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців музичних спеціальностей (Завалко, 2021).

Освітній процес у дитячих музичних школах організовується так, щоб учні мали змогу сприймати, виконувати, вдосконалювати, створювати, обговорювати, усвідомлювати цінність та акумулювати артистичний досвід як у класі, так і за його межами, проявляючи при цьому особисте бажання і прагнення оволодіти кращими зразками національної та світової музичної культури.

Основними видами музично-дидактичної діяльності в дитячих музичних школах є *прослуховування, виконання, творчість, рефлексія*, за допомогою яких формується музична культура здобувачів музичної освіти як складова їхньої духовної культури (Шульгіна, 2016).

Прослуховування музичного твору – це особлива діяльність, що впливає на формування уваги, волі, уяви, емоцій, мислення, пам'яті учня. Формування навичок прослуховування здійснюється в системі – від теми до теми, від простих п'єс до великих творів зі складним змістом. Дотримання чітко визначених етапів прослуховування музичного твору забезпечує його «прочитання» та відкриття фонових образів. До означених етапів належать: вступне слово; власне прослуховування; аналіз-обговорення; повторне прослуховування; художня оцінка. Зважаючи на це, важливо навчити учнів почути твір у всій його повноті, адже перші враження почутих звуків можуть бути оманливими. Лише подальше прослуховування забезпечує пізнання музики, котра розкривається не через пояснення, а через її «проживання».

Виконання музичного твору – це вираження власних почуттів, ідей, вражень засобами виразності мови музики. У вихованні здобувачів початкової музичної освіти практикуються різноманітні форми вираження за допомогою музики: від виконання ритму,

пластичних / музично-ритмічних рухів, наспівування мотиву / мелодії – до вокально-хорового виконання твору, виконання на музичних інструментах тощо.

Продукти музичної творчості можуть виражатися в усній чи письмовій формах. Загалом існує два види музичної творчості:

1) творчість, що ґрунтується лише на музиці: музично-ритмічні, пластичні, танцювальні рухи, декламування на фоні музики, літературно-музичні інсценівки тощо;

2) виконавська музична діяльність: спів (вокальне чи хорове виконання пісень і мелодій із різних творів); імпровізація (ритмічні, мелодійні, темброві), ігри (музичні, художні, що вирізняються репродуктивним і творчим характером); гра на музичних інструментах, тілесна перкусія, ритмічний, ритміко-тембровий акомпанемент до пісні на музичних інструментах, складання ритмів / мелодій / виконавського плану музичного образу твору; музичне читання – письмо (вивчення елементів нотного запису, сольфеджування (колективне, групове, індивідуальне) тощо).

В основі музичної діяльності – живе сприйняття почутої чи виконаної музики: переживання, почуття, розуміння, проникнення за допомогою співу і пісні в музику. Кінцевою метою музичної творчості є не сукупність вивчених пісень чи мелодій, а відкриття музики в музиці, відчуття її та подальший творчий розвиток особистості.

Рефлексія в музиці – це вільний обмін ідеями між учнями, за допомогою якого розвиваються їхні знання в галузі музики, збагачується репертуар, здатність висловлювати думки. За такої умови нові знання досліджуються по-своєму, навчальні завдання реалізуються за допомогою співу; усвідомлюються труднощі, що виникають у процесі навчання, та здійснюється пошук рішення для їхнього подолання; набувається інший спосіб розуміння музики і, відповідно, формується інша поведінка, нове музичне переконання; усвідомлюються цінності знань із музики; здійснюється мистецька оцінка музичних творів із використанням специфічної термінології та висловлюється критичне ставлення і повага до національних культурних цінностей та цінностей інших культур.

Зміст освітнього процесу в дитячих музичних школах визначається обраними освітніми цілями. Для того, щоб спроекувати підхід до викладання, необхідно, щоб усі його компоненти, зокрема форми, методи, засоби навчання і виховання, були пов'язані зі змістом освіти. У дитячих музичних школах цей процес здійснюється шляхом використання низки специфічних видів освітньої діяльності, які відповідають змісту навчальної програми на кожному етапі навчання: прослуховування музики; вокально-хоровий спів; оволодіння знаннями про музику та особливості її виконання на різних музичних інструментах; читання нот й уміння їх записувати; музично-ритмічна діяльність; музично-художня творчість; музично-дидактичні ігри; гра на музичних інструментах тощо.

Дитячі музичні школи у своїй роботі керуються навчальною програмою, що передбачає інтелектуально-духовний розвиток здобувачів музичної освіти шляхом формування в них компетентностей, тобто

інтегрованої сукупності знань, умінь, навичок, здатностей у музичному мистецтві. Імперативом і пріоритетом у реалізації педагогічного процесу стає творчість учителя. У зв'язку з цим учитель (викладач) музичного інструменту потребує не лише методичного арсеналу, а й певних навичок у розробці змісту музичної освіти.

Оскільки урок у дитячій музичній школі розглядається у педагогічному аспекті як навчальний процес (із використанням загальнодидактичних принципів), а в художньому аспекті як музична діяльність на основі характерних для художньої дії принципів, то при його плануванні й організації вчителю слід враховувати:

– досягнення наукового прогресу, наявність інформаційного матеріалу, музичного репертуару та результатів сучасних психологічних, педагогічних і методичних досліджень;

– відповідність освітніх процесів і змісту навчання специфіці музичного мистецтва та акту художнього пізнання;

– зорієнтованість змісту навчання на мету музичного виховання – формування музичної культури як ознаки сформованості духовності учня.

В означеному контексті пропонуємо такий алгоритм підготовки до уроку в дитячій музичній школі:

1) загальний аналіз уроку згідно з навчальним планом, підручником та іншими бібліографічними ресурсами;

2) визначення місця заняття в системі уроків;

3) визначення компетенцій і компетентностей, якими учні мають оволодіти в процесі засвоєння теми, що вивчається;

4) підбір необхідних для уроку матеріалів;

5) ідентифікація дидактичних стратегій, що відповідають навчальній дисципліні;

6) вибір, логічне структурування та виокремлення змісту навчання;

7) визначення форм оцінювання (для з'ясування реалізації запланованого).

Якісне засвоєння навчального матеріалу в освітньому процесі відбувається за умови створення сприятливого психологічного клімату в класі, який передбачає використання ефективних форм, методів та засобів навчання й виховання, що забезпечують не лише оволодіння учнями необхідними музичними компетенціями і компетентностями, а й:

– пізнання ними самих себе;

– підвищення музичної культури шляхом оволодіння кращими зразками національної та світової музики;

– формування та розвиток учнів як носіїв, творців і промоутерів музичної культури.

Як специфічна музично-педагогічна дія, формування музичних навичок відбувається у такий спосіб:

– первинне сприйняття та слухове уявлення музичних творів починається із сприйняття учнем душевного стану композитора під час створення музичного твору і завершується накопиченням слухових вражень;

– естетичне переживання музичного твору відповідає за персоналізовану оцінку знання; воно є визначальним елементом музики, оскільки без нього неможливе ні створення, ні сприйняття твору. У музичному

пізнанні раціональне знання домінує над емоційним;
– розуміння, застосування і синтез (впливає із досвіду музичного пізнання).

Залежно від визначених завдань у рамках процесу викладання – навчання кожен викладач обирає відповідні методи для чуттєво-афективного сприйняття музики, пояснення музики, музичного аналізу з урахуванням кожної галузі музичної діяльності: слухання, виконання, музичної творчості.

Методи, що застосовуються при викладанні музичних дисциплін, поділяються на загальнопедагогічні та специфічні. Зосередимо увагу на специфічних методах навчання музики, а саме: методі емоційної дії; моделюванні; стимулюванні музичної уяви; художньої реінтерпретації музики; поетичної характеристики музики; евристичному методі, методі уподібнення і контрасту; музичному узагальненні (Ростовський, 2011; Шульгіна, 2016).

Метод емоційної дії передбачає створення викладачем емоційної атмосфери будь-якого моменту уроку музики. Означена атмосфера підтримується впродовж усього уроку в будь-якій формі музично-педагогічної діяльності – виконанні, слуханні, творчості, русі та ін. Викладач створює сприятливі умови для внутрішнього переживання музики за допомогою слова, жестів, міміки тощо. Завдяки цьому вплив музики на учнів посилюється, а їхнє сприйняття стає ширшим і глибшим. Цей метод передбачає такі навчальні процедури:

– створення ефекту дива – викликає зацікавленість учнів та мобілізує їхню увагу шляхом сприймання повідомлення про цікаві факти з історії музики, етапів її створення, життя і творчість композиторів тощо. Наприклад, Бетховен, будучи глухим, написав знамениту Дев'яту симфонію та продиригував її; Моцарт почав грати на фортепіано у три роки, у п'ять – складати музику, а в сім – давати публічні концерти;

– створення ситуації успіху – дозволяє викладачам викликати в учнів музичної школи інтерес і бажання займатися практичною музичною діяльністю (музикувати), надаючи водночас допомогу у подоланні труднощів;

– створення ігрових ситуацій – оживляє урок, перетворює його на цікаву, захоплюючу мистецьку діяльність, виховує почуття задоволення від контакту з музикою та їхнє бажання бути активними на уроці. Наприклад, учень може «диригувати» хором класу за допомогою самостійно вигаданих рухів. Це полегшує драматизацію або інсценізацію музики.

Метод стимулювання музичної уяви сприяє розвитку уяви і фантазії учня. Уява є основою будь-якої творчої діяльності, зокрема й музичної, адже без уяви та фантазії не можливо написати, виконати чи прослухати музику. Зауважимо, що стимулювати уяву учня можна за допомогою різних видів діяльності: вербальної, візуальної, аудіальної, кінетичної тощо.

Метод моделювання як сукупність операцій, за допомогою яких учень досягає естетичних цілей, використовуючи запропоновані викладачем абстрактні моделі, що виконують роль висвітлення та уточнення художнього образу в процесі опрацювання, дозволяє легко переходити від відчутного образу до безпосереднього звукового явища (семантичний аспект) та

абстрактних уявлень (ектосемантичний аспект) і навпаки – від найтонших абстракцій до активного сприйняття музичного твору.

Метод художньої реінтерпретації музики – це подання музики мовою інших мистецтв, її бачення з позиції іншого художнього жанру. Музика пов'язана з іншими мистецтвами, спільним для яких є спосіб відображення світу в різноманітних художніх образах, що формуються у свідомості учня на основі специфічної інформації засобами іншого виду мистецтва. Однак художній образ збагачується і поглиблюється в уяві певними асоціаціями – як конкретними життєвими, так і загальнохудожніми, діяльними.

Метод поетичної характеристики музики (художньої вербалізації) полягає в поясненні її художнього змісту за допомогою використання виразних, пластичних, поетичних та інших літературних термінів. Художнє слово сприяє глибокому і всебічному сприйняттю музичних творів, чіткішому розумінню їхнього художнього змісту та цінності. Означений метод незамінний у поясненні музики, але він ніколи не замінює її, а лише доповнює.

Евристичний метод характеризується спрямуванням учителем діяльності учнів на особисте «відкриття» певних умінь і навичок, специфічних закономірностей мистецтва звуку, які є оригінальними і промовистими у сфері музики.

Метод уподібнення та контрасту (подібний до методу порівняння в педагогіці) забезпечує розвиток навичок пошуку і знаходження подібності та контрастів між різними творами, дозволяє слідкувати за їхнім звучанням і на цій основі робити висновки та узагальнення. Цей метод також сприяє формуванню у здобувачів освіти вміння визначати жанр музичного твору, його форму і стиль, засоби музично-художньої виразності. Спочатку пропонуються абсолютно контрастні твори (пісня і танець), потім – порівняння менш поширених контрастних прикладів (вальс і мазурка) і, нарешті, – подібні твори одного музичного жанру (марш і балада).

Метод музичного узагальнення інтегрує інформацію про музичну проблему, що обговорюється на уроці. Музична тема, яка вивчається, розглядається в різних вимірах – прослуховуванні, переживаннях, інтерпретації, обговоренні, аналізі. На основі цього досвіду досліджувана проблема розглядається на рівні синтезу та узагальнення. Завдяки цьому раніше накопичена інформація комплексно інтегрується у свідомість учня.

Отже, дотримання вчителем музичного інструменту всіх дидактичних аспектів уроку, систематичне використання ним сучасних форм, методів, засобів навчання і виховання забезпечить оволодіння учнями усіма окресленими в навчальній програмі музичними компетенціями і компетентностями, а також кращими зразками національної та світової музичної культури.

Висновки. Музична освіта та виховання відіграють вагомий роль у розвитку особистості, оскільки забезпечують її гармонійний розвиток, формування творчих здібностей, активізують творчий потенціал, сприяють підготовці до майбутньої професійної діяльності. Важлива роль у цьому контексті належить учителю музичного інструменту, який створює сприятливі

умови для оволодіння компетенціями й компетентностями у галузі музичного мистецтва шляхом використання специфічних музично-педагогічних форм, методів та засобів навчання і виховання.

Оскільки нині вчителю недостатньо лише володіти навчальним змістом своєї дисципліни, він має бути обізнаним із різноманітними стилями, жанрами та виконавцями класичної та сучасної популярної музики, щоб допомогти учням зорієнтуватися в національному та світовому музичному середовищі, оволодіти вмінням формувати в учнів навички гри на музичному інструменті.

Зважаючи на зазначене вище, перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні особливостей розвитку музичного інтелекту майбутнього вчителя музики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Про затвердження Положення про мистецьку школу: наказ Міністерства культури України від 09.08.2018 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text> (дата звернення: 14.05.2024).

Черкасов, В. Ф. (2014). Теорія і методика музичної освіти: підручник. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 528 с.

Кобук, О. А., Смокович, Т. В. (2020). Сутність теорії і методики музичної освіти. *Теорія і методика професійної освіти*. Вип. 2. С. 67. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_2/17.pdf (дата звернення: 11.05.2024).

Завалко, К. В. (2021). Спрямованість сучасної музичної педагогіки в освітніх закладах України. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. № 6. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41883/1/Zavalko_K.V._MMOD_%E2%84%96%206%20%282021%29.pdf (дата звернення: 11.05.2024).

Шульгіна, В. Д. (2016). Українська музична педагогіка: підручник для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., допов. Київ: НАКККіМ. 264 с. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/shulgina.ukr.muz.pedagogika-pidruchnyk-2016-nov.pdf> (дата звернення: 19.05.2024).

Ратинська, І. В., Соляр, Л. В., Яловський, П. М. (2022). Формування професійної компетентності учителів музичного мистецтва у процесі вивчення музично-виконавських дисциплін. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 81. С. 247. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/81/46.pdf> (дата звернення: 24.05.2024).

Ростовський, О. Я. (2011). Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 640 с.

REFERENCES

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro mystetsku shkolu [Regulations on the art school]: nakaz Ministerstva kultury Ukrainy vid 09.08.2018 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text> (data zvernennia: 14.05.2024). [in Ukrainian].

Cherkasov, V. F. (2014). Teoriia i metodyka muzychnoi osvity [Theory and methodology of music education: textbook]; pidruchnyk. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. 528 s. [in Ukrainian].

Kobuk, O. A., Smokovych, T. V. (2020). Sutnist teorii i metodyky muzychnoi osvity [The essence of the theory and methodology of music education]. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*. Vyp. 2. S. 67. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_2/17.pdf (data zvernennia: 11.05.2024). [in Ukrainian].

Zavalko, K. V. (2021) Spriamovanist suchasnoi muzychnoi pedahohiky v osvityakh zakladakh Ukrainy [Direction of modern music pedagogy in educational institutions of Ukraine]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*. № 6. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41883/1/Zavalko_K.V._MMOD_%E2%84%96%206%20%282021%29.pdf (data zvernennia: 11.05.2024). [in Ukrainian].

Shulhina, V. D. (2016). Ukrainaska muzychna pedahohika [Ukrainian musical pedagogy]: pidruchnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl. 3-tie vyd., dopov. Kyiv: NAKKKiM. 264 s. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/shulgina.ukr.muz.pedagogika-pidruchnyk-2016-nov.pdf> (data zvernennia: 19.05.2024). [in Ukrainian].

Ratynska, I. V., Soliar, L. V., Yalovskiy, P. M. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi vyvchennia muzychno-vykonavskykh dystsyplin [Formation of professional competence of music teachers in the process of studying musical and performance disciplines]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. № 81. S. 247. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/81/46.pdf> (data zvernennia: 24.05.2024). [in Ukrainian].

Rostovskiy, O. Ya. (2011). Teoriia i metodyka muzychnoi osvity [Theory and methods of music education]: navch.-metod. posibnyk. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. 640 s. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 26.05.2024